

Čapovan, Čepoven, tudi Čepoven, Čepovn (v spisih Chiapovano, Chiapovana) od kod izvira ime tega kraja?

Še en odgovor na vprašanje „Novic“ 9. decembra št. 49, str. 394 — z nekim pristavkom gledé na št. 52, str. 418 l. l.

(Konec.)

Drugi si belijo glave vprašaje: kje je stal Bellunium, memo kterege bi bila cesta — morda tovarniška — iz starega Ogleja na današnje Gorensko peljala? Ali je bil Bellunium (eine Art befestigten Lagers?) sedanje Vojsko v idrijskem okraji? Tam se menda nahaja ime „taborišče“, — priimek Ostrožnikar itd.

Da bi se moglo dokazati, da stari Karni so Slovani bili — kar bi utegnilo prav to biti, kar slavni Kolar od Razenov ali Rezjanov v svoji Staroitalii slovanski, del I. piše — ne bilo bi tako težko razlagati naših krajnih imen. — Karnov starih bi se utegnilo misliti ne prevelikega števila. Prebivali so, kakor nekteri pišejo v sedanji Furlanii, na Goriškem in Notranjskem, ali malo kaj več. V majhnem številu si niso upali v preseljevanji narodov dalje postopati in si drugod stanja iskati. Umakniti bi se bili znali večidel bolj v gorate kraje in tako priti tudi na severni kraj julskih planin, med tem ko so drugi narodi memo njih naprej se drvili; pozneje pa s Slovenci se pomešali.

Tako bi se potrjevalo mnenje slavnega Kolarja. Če zdrava kritika Kolarjevega mnenja ovreči ne more, zakaj bi mnenje Dobrovskega bolj gotovo bilo? — Če imajo Rezjani kaj slovenskih besedi, ali ni mogoče, da so jih od nas Slovencev dobili, ki od nekdanj vedno med nami kupčujejo, — pa tudi beračijo? — Menda ni samo obnebe vzrok, da se najdejo ljudje o znožji julskih planin na Goriškem krotkejšega značaja, kot v primorskih planjavah. Tudi Gorenc je druge rasti od Dolenca. Ali naj je to tako ali tako, čudno vendar je, da so Karnia, Karniolia, Karintia (Karntan), Krn, grad na Koroškem, — Krn, blizo 7000 čevljev visoka gora na Goriškem tako blizo vkup. — Kako so se take imena ohranile?

Naj drugi povedó kaj več in bolje! — Vse pa le iz dobrega srca in brez zamere.

Jugoslavenstvo.

Biser.

* **Bucep.** *Niz bisera jugoslavjanskoga. Zabavnik, uredio Nikola Stokan a izdao Vjekoslav Pretner. U Zagrebu tiskom narod. tisk. dr. Ljud. Gaja 1863.*

Treba, da o „Biseru“ rečemo besedico, kajti je knjiga jugoslavenska in, kakor čujemo, po predplačnikih dosti sega v slovenske kraje. *)

Posebno drago v tej knjigi je to, da nahajamo vso Jugoslavijo v treh narečjih, to je v štokavskem ali hrvatosrbskem, v slovenskem in bolgarskem. Da je največa stran štokavskega narečja, to je celó doslednje, ker že danes vidimo, da to ima največe polje. Da je bolgarskega malo (nekaj čez dve strani), to je naravno, ker nam niso lahko pri roci bolgarski pisatelji ali književnici; kar se pa tiče slovenskih spisov, to smo imeli razloga misliti, da bode jih veliko več. — Rekli smo, da nam je drago viditi vse tri narečja; sèm spadajo tudi nekatere narodne pesmi iz hrvaške kajkavščine, ki je nek razloček med njo in slovenščino, kakor tudi što-

kavščino. Kar je narodnega blaga, zmiraj nam je milo in drago, samo da se pokaže v pravi domači obleki brez tujih rok; tako na pr. ali cela pesem ali saj ta del ni iz naroda, kjer stoji stran 53: „I nežali padnuvših junakah“. Tudi se mora o vsaki, ki se v pismo stavlja danes, natanko naznamnati mesto, kjer jo je čul prepisavec; to se ravnokar omenjene in posebno tiče kranjskih, ker se pri južnih Slovanih nikjer narodnim pesmam ne godi toliko krivice, kolikor ravno pri nas.

Kar se tiče misli g. Stokana o slovenskem in hrvaško-srbskem jeziku, moramo mu iskreno reči, da nismo njegovega pravila, kakor ga je izrekel na str. 152. Res, da se pesnik tam v nekterih rečeh oddaljuje od slovenščine, al zato še ni vsega tega prejel iz štokavščine, na pr.: proiztice (v rimi z besedo toplice), oganj (poznej: ogenj), mládič, ljubljivziše, tožuje, gleduje, vsakoj, „sad pravi in zdihuje“ „bodi mi k pomoči“ (na pomoč?), „pust' pri tebi meni biti“, „zat' mi bodi milostivo“ (zat' je tri ali štirikrat rečeno), mnogokrati, veselujem, gledujem — to je za književni slovenski in štokavski jezik brez zmisla; in če se sèm ter tje nahaja dubljina, jedina, s tobom, srcu mom, to tudi je neveljaven most med slovenščino in štokavščino. Bog nas varuj mešanc jugoslavenskih! Mi nismo protivni, da kajkavec piše štokavski, štokavec kajkavski, če ga je volja; toda prejme naj vse oblike popolnoma. Besede se svobodno jemljejo, toda tudi po zahtevu glasoslovja; tako na pr. staroslov. \mathfrak{X} v štokav. prehaja v **u**, v slovenščini v **ó**, zato bi togujem bilo slovenski, tugnjem štokavski, tožujem pa nikamor ne gré; polglasnik naš je **e**, štok. **a** tedaj: ogenj slov. oganj štokavski itd.

Ker smo že v tem, da sodimo o jeziku, naj povemo sploh, da so sestavki dobro pisani; vendar se sèm ter tje nahaja tudi kaj slabejšega, na pr. na str. 11. „sviuh“ (svih, svieh), str. 37. 137. „njijuh“ (nam. njih), ker-uh je od dvobroja; str. 137. „Dok mi smrtna groza srce ne ozebe“ (namesti: smrtna groze), tako tudi v unem na str. 209... v unem od 209. do 264. nahajamo neka mesta kriva zavoljo **h** na pr.: medju Križevcih pred vratih, „padne mi u reč“ (fällt mir ins Wort); v slovenski pripovedi „Skrivna sodnija“ je nemško onikanje, in ne pazi se povsod kakor pri mnogih Slovencih na enklitiko na pr. str. 305: „Se vrže na posteljo“ (namesti „Vrže se na posteljo“), „Je že prav“ (nam. „prav je“, ali pa „že prav“). Krasen je jezik v odlomku pripovedke „Marija“ na strani 155—177., samo da je sèm ter tje podoba, da je zavinjen na taljanščino.

Kar se tiče obsežka „Biserovega“, se vé, da je med tolikimi sestavki različnih reči: stran 7—28. je Palmotičeva borba med Ulisom in Ajantom ob orožji Akilovem, za Slovence morebiti manj mikavna. Med „biserom iz naroda“ nahajamo narodne šege mično opisane; mnoge pesmi so prav lepe, posebno priporočamo kajkavske hrvaške.

Med pesmami zloženimi nahajamo nekatere visoke cene; tako je velika Preradovičeva lirčna pesem „Ljubav“ stran 69—75. prekrasna, zložena v visokem duhu kakor Šillerjeva „an die Freude.“ Ravno tako Demetrova „Metul“, zložena v romantično-epičnem duhu Lord Byronovih del; ali je le prvo pevenje; ni ji do sedaj nikake sorodnosti s pripovedjo Bojmir v „Glasniku“ leta 1862 (samo se nam zdi, da si pesnik primorje avstrijsko „livade svim obilne“ itd. misli daleč preveč plodno ali rodívno); prelepa je pesem I. na str. 97 natisnjena; tako je tudi med krakoviaki na str. 123—125. lepih. Pesem „dženet“ str. 131—36. na štirih mestih je pretrgana, tedaj nezrela za tiskanje. — Poezija Umekova in Krekova je Slovincem znana (in pesem „Željé“ prenatísnjena je iz „Glasnika“ leta 1862).

*) Naši rojaci zeló tožijo — in po pravici — da gosp. Pretner, tako marljiv o nabiranji naročnikov pri nas, ne pošlje jim knjige, — ki je že plačana, — bukvar Giontini v Ljubljani pa jo prodaja že dolgo! — To podira drugi pot veselje predplačilom. Vred.

Kar se tiče sonetnega venca od „Čučeka“, rekli bi, da je dosti lep, vendar se nam predmet zdi preozek za 14 sonetov, ako ni prav žive fantazije. — Škoda, da živa, lepa zanimiva pripovedka „Marija“ iz Konavlja pri Dubrovniku ni dopeljana do konca, le odlomek je. — Pripoved „Izseljnik“ str. 209—264 opisuje nam nekoliko Bosne in povestnice 16. veka. Take pripovedi so nam posebno mile in drage, kakor tudi „Skrivna sodnija“ na str. 296, ki nam kaže Gorico in Sočo. — Drugi bo rad bral Stojanovičeve misli o prirodi (naravi); in male slike iz Črne gore (str. 287—95). — Ob koncu učeni naš g. Terstenjak razlaga starega boga Homana.

To je razgled te knjige. Bog daj, da jugoslavenska akademija, ki se ji obeta polovica čistega dohodka, dobi kaj zdatnega, ker cena knjigi ni prenizka. X.

Podučno-zabavno berilo.

Zatoženi sosamoglasnik.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

I: Jaz naj tožim, ker imam do te česti prav tako pravico, kakoršno r, pa je vendar ne iščem.

r: Enako mi je, naj toži ta ali ta, ker pravde vém da ne morem izgubiti; samo to naj rečem, da bi se gotovo vse hrohotalo, ki bi I sedel za tožnjo mizo. Pogledite ga! Ni-li podoben, da ga je kdo izpulil iz abecednega graha, kjer je najbrže stal za nátik?

z: Ljubi r! glavo ti je zmešala sama oholost, če praviš, da ne moreš izgubiti pravde.

r: Ti pa le molči! Kaj se ne vidiš, da si, kakor motoróga, na katero ženske motajo prejo? Tudi te človek skoro nikoli ne dobode v poštenej družbi. Kolikrat sem te uže videl pribitega na kacih vratih, kakor jastreba! Menda se ti za dobra dela to ni zgódilo. Torej po pravici stoji tvoja hiša najzadnja tam doli prav na konci abecedne vasi.

I: Vendar je preveč, kakor je začel psovati!

A: Zdaj nihče več ne govôri! Samo zatožencu je dana zadnja beseda pred razpravo, ako bi morda še kaj rad opomnil.

r: Kaj pa da bi rad opomnil, in sicer to-le:

Povedati moram odkrito, da se resno ustavljam osobam sodnjega zbora prvič vsakej posebej, drugič pa vsemu sodnjemu zboru vkup, in da zahtevam tedaj vse druge sodnike. — Prvosednici se vpiram zató, ker gotovo ni spodobno, da bi ženska prvosedovala v razpravi, kterej vsa slovenska dežela tako željno pričakuje razzodbe. Ne tajim, da ima samoglasni ženski spol v naši abecednej vasi velike pravice, skoro več od mož; toda modrosti pa gotovo nima več, kar pričauže stari prigovor: „dolgi lasjé, kratka pamet.“ Bojim se dalje, da mi prvosednica A ne bi dala odkrito govoriti, ko se bodem branil, kajti vračala je uže prej mene in druge črke, da moramo, predno govorimo, prositi besede; ali do tega ni mogla imeti nikakoršne pravice, ker takrat ni bila še za trdno postavljena v svoje denašnje opravilo, in še zdaj nikakor ni, kajti jaz bi je sicer ne mogel ometati, pa jo vendar ometam prav s temi besedami, ktere zdaj govorim. Slišal sem tudi neko brenčanje, ki ga sapa nosi od ušes do ušes, da se A jako ustavlja razvítku prave poezije v slovenske abecednej vasi, in da hoče, naj bi pesniki pili samo vodo, predno vzkobacájo na Pegaza; le kadar mislijo zakrožiti važno pesem njenega okusa, kakoršne so nektare zadnje čase v „Cvetji“, — kakoršen je „Abuna Soliman“, — kakoršnih je še več družih, ki so spletničene za nebódigatréba: samo takrat naj bi se poetom dajalo nekaj hruševe in krhljéve pijače za naméček.

Jaz pak sem uže od nekđaj vse drugače mislil, in še mislim drugače o tej stvari; prvosednica mi je torej nasprotnica: a po tacih zakonih, ki se trdno držé pravice, ne bi smel sodbe krojiti nasprotnik nasprotniku. — In kar se tiče prisednika B, opominjam, da véga na dve strani. Pri nas mu namreč pravimo B, v cirilici ga pa izrekajo za V, da torej sam prav ne zná, česa naj bi se trdno poprijel, kakor Janežič, ki je v svojej zadnej slovnicu mene hvalil, da imam samoglasne lastnosti, zdaj mi pa zopet sili na ramo neprijetno družico e, ktere se branim, kolikor morem, in kakor tisti slovničarji, ki nas učé, da je vse prav, naj se piše tako ali tako. Jaz pa menim, da za sodnika bi nikdar ne smel biti mož, ki reže na dva kraja. — Prisednik C mi je tudi kaj posebno sumen, da je ud tiste skrivne družbe, ki se je osnovala, da bi se ohranile stare oblike v naši pisavi; ki nam je celó pokazila prestavo svetega pisma, držeč se okusne rabe: „per tih pertih smo večkrat per déli.“ (Sméh med črkami.) Znano pak je, da se jaz potezam le za napredek, torej za prave nove oblike, in zopet se mi je bati, da mi tudi C ne bode pravičen.

A: Opomniti moram zatoženca, naj v rabo ne jemlje nespodobnih šal, ako neče, da se mu ustavi beseda.

r: To šalo se je izmislila skrivna družba, ne jaz, ki sem jo le ponavljal; sicer se pa iz mojega dozdanjega dokazovanja lahko umeje, da mi nihče ne more še vzeti besede, ker sem uže poprej v mislih imel, da se vpiram tudi celó vsemu sodnjemu zboru vkup, in sicer zopet po tistem pravilu, ki govori: „v svojej reči ne sme biti nihče za sodnika“; pri mojej tožbi ste pa vi vsi kolikor toliko vdeleženi: samoglasnice, ker mi ne dadé méd-se priti, soglasniki pa, ker me ne pusté izmed sebe. Res je, da sem razzodbo sam rad izročil mogočnim, čestitim, učenim prebivalcem po vsem svetu znane, dasitudi na nobenem zemljevidu ne zapisane abecedne vasi; ali to sem storil, ker sem za trdno mislil, da se mi podá tak sodenj zbor, s katerim bodem moral biti zadovoljen, kar se pa ni zgodilo. Tak sodenj zbor bi na priliko bil, ko bi se postavil za prvosednika oče Pravopis, ki ima največo pravico govoriti o tacih rečéh, kakoršna je moja. Da bi pa vendar ne rekle abecedne gospé in gospodičine, da jim je krivica, zató naj bi prišli obé prisednici iz njihovega spola, in sicer naj bi se poklicala mati Resnica, ki nikoli ne potrđi nobene laži. Te prisednice ne more nihče ometati, ako neče sam sebe po glavi tolči, in kazati vsemu svetu, da ne mara zá-njo. Poleg nje pa naj bi sedela njena sestra Pravosodnost, ki zatožencu ne gleda niti na lice niti v mošnjo; ki se ne dá preslepiti krivim rabam dozdanje pisave, temuč premišljeno in modro le po umu vedno mirno sodi, kako je prav, kako je napak.

A: Teh pa zdaj ni tukaj.

r: Oče Pravopis je gotovo, ker po učilnicah domúje. Le pod klop malo poglédite, in hitro najdete kako knjigo, ktero je pozabil ta ali ta učenec, pa recíte Pravopisu, da iž nje stopi na sodnji stol.

A: Koliko imajo dan denes celó učilnice tacih bukev, da niso prav pisane; Krivopis bi ti pa več kvaril, nego koristil.

r: Le pokličite, potlej vam uže jaz pokažem sam, kateri je Pravopis, kateri Krivopis.

A: Kje pa dobodemo Pravosodnost?

r: Dolžnost mi sicer nikakor ni, da vam bi vse razlagal; vendar naj povém, da njena brata sta Um in Nestrastje, njeni sestri pa Resnica in Pravica. Le Resnice vprašajte zá-njo.

A: Zdaj si nas pa dobro naučil! Pojdimo brzo k Resnici, ktere ljudjé toliko sto in sto let iščejo, ktere